

Adunarea Generală

Distrib.: generală
27 iulie 2018

Originalul: limba engleză

Tradus și revizuit de IER
(ier.gov.ro)

A șaptezeci și treia sesiune

Punctul 74 litera (b) din ordinea de zi provizorie*

Promovarea și protejarea drepturilor omului: aspecte legate de drepturile omului, inclusiv abordări alternative pentru îmbunătățirea exercitării efective a drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Raportul Raportoarei speciale privind dreptul la educație

Notă a Secretarului General

Secretarul General are onoarea de a transmite Adunării Generale raportul Raportoarei speciale privind dreptul la educație, Koumbou Boly Barry, în conformitate cu rezoluțiile Consiliului Drepturilor Omului 8/4 și 26/17. În raportul său, Raportoarea specială se concentrează asupra dreptului la educație pentru refugiați.

* [A/73/150](#).

Raportul Raportoarei speciale privind dreptul la educație

Rezumat

În prezentul raport, Raportarea specială analizează situația refugiaților în ceea ce privește dreptul la educație, în special în contextul realizării Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Rapoartele privind problema mai largă a educației în situații de urgență au fost prezentate Consiliului pentru Drepturile Omului (A/HRC/8/10) și Adunării Generale (A/66/269) de către titularii anteriori. Raportoarea specială consideră că este util să se urmărească această problemă în contextul actual. Ea abordează provocările specifice cu care se confruntă refugiații în încercarea lor de a beneficia de o educație de calitate la toate nivelurile, reflectează asupra unor bune practici și inovații stabilite în anumite țări și propune recomandări pentru a depăși dificultățile din acest domeniu. Raportoarea specială concluzionează solicitând statelor să asigure refugiaților accesul la o educație incluzivă de calitate, în conformitate cu Obiectivul de dezvoltare durabilă 4, prin integrarea acestui aspect în planurile și strategiile lor naționale.

Cuprins

	<i>Pagina</i>
I. Introducere.....	4
II. Activități întreprinse în perioada de raportare	4
III. Context	5
IV. Dreptul și acordurile internaționale care asigură educația refugiaților	6
A. Dreptul internațional	6
B. Angajamentele statelor membre în cadrul Summitului liderilor privind criza globală a refugiaților	8
V. Perspectivele naționale	10
VI. Educația refugiaților: probleme și provocări	11
A. Învățământul primar și secundar	11
B. Învățământul terțiar și formarea profesională	12
C. Educația refugiaților: acces, disponibilitate și calitate	12
D. Cadrele didactice	13
E. Alegerea curriculumului	14
F. Birocrația – o barieră în calea educației refugiaților	14
G. Sărăcia și munca copiilor – un obstacol în calea educației refugiaților	15
H. Obstacole în calea educației fetelor refugiate	16
I. Finanțarea educației refugiaților	16
VII. Cele mai bune practici și soluții inovatoare	17
A. Cele mai bune practici	17
B. Soluții inovatoare	20
VIII. Concluzii și recomandări	21
A. Concluzii	21
B. Recomandări	22

I. Introducere

1. Prezentul raport este prezentat în conformitate cu rezoluțiile Consiliului pentru Drepturile Omului 8/4 și 35/2. În acest raport, Raportoarea specială se concentrează asupra situației refugiaților și a dreptului la educație și abordează importanța accesului egal al refugiaților la educație de calitate la toate nivelurile.

2. Problema refugiaților este legată de dinamica economică, politică și socială a umanității și a fost întotdeauna o parte complexă a istoriei lumii. Refugiații sunt persoane care au fugit din țara lor din cauza riscului de violență sau persecuție, inclusiv în cazul întoarcerii lor acasă. Din cei aproape 25,4 milioane de refugiați din lume, mai mult de jumătate au vârste sub 18 ani, inclusiv mulți care nu sunt însoțiți sau sunt separați de familiile lor.¹ 58% dintre refugiați trăiesc în zone urbane, în contrast cu cei din tabere sau zone rurale.² După cum a indicat Raportoarea specială în raportul anterior adresat Adunării Generale (A/72/496), perioada medie pe care un refugiat o petrece în exil este de aproximativ 20 de ani. 85% dintre refugiații de pe glob sunt găzduiți în regiuni în curs de dezvoltare, mai mult de un sfert dintre aceștia în țările cel mai puțin dezvoltate, dintre care o cincime sunt palestinieni aflați în grija Agenției Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat (UNRWA). Dintre cei rămași, de care este responsabil Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), două treimi provin din cinci țări: Republica Arabă Siriană, Afganistan, Sudanul de Sud, Myanmar și Somalia.³ Unele tabere de refugiați există de câteva decenii, unii refugiați având copii și chiar nepoți născuți acolo. Acești copii nu au acces la sistemul școlar din țara din care au fugit și, din păcate, nu toate țările care găzduiesc populații de refugiați iau măsuri pentru educația copiilor, adolescenților sau adulților refugiați.⁴

3. În prezentul raport, Raportoarea specială examinează provocările cu care se confruntă refugiații în eforturile lor de a-și continua educația în țările gazdă. Aceasta subliniază, de asemenea, angajamentele luate de stat, precum și cele mai bune practici și soluții inovatoare implementate de statele, organizațiile și alte părți interesate implicate în educația refugiaților și face recomandări principalelor părți interesate.

II. Activități întreprinse în perioada de raportare

4. În perioada scursă de la precedentul său raportul adresat Adunării, Raportoarea specială a prezentat Consiliului pentru Drepturile Omului, în cadrul celei de-a treizeci și opta sesiuni, un raport tematic privind guvernanta și responsabilitatea, precum și dreptul la educație (A/HRC/38/32). În raport, ea a analizat modul în care ar trebui organizat dreptul la educație prin includerea unei abordări bazate pe drepturi care să garanteze nu numai nediscriminarea și accesul echitabil pentru toți, ci și abordarea cu prioritate a persoanelor la care este cel mai dificil de ajuns, inclusiv a membrilor grupurilor vulnerabile, chiar dacă aceste decizii contravin accentului tradițional pus pe eficiență.

5. Raportoarea specială a participat la o serie de evenimente publice privind educația și a continuat să colaboreze cu statele, organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale (ONG-uri).

¹[www.unhcr.org/figures-la-a-glance.html?interogare=peste 20 de %20half% sunt %20under% 20 cu vârsta de 20% %20of% 2018](http://www.unhcr.org/figures-la-a-glance.html?interogare=peste+20+de+%20half%+sunt+%20under%+20+cu+vârsta+de+20%+20of%+2018).

²[www.unhcr.org/en-us/news/press/2018/6/5b27c2434/forced-displacement-peste 68 m-2017-nou-global-deal-refugiați-critical.html](http://www.unhcr.org/en-us/news/press/2018/6/5b27c2434/forced-displacement-peste+68+m-2017-nou-global-deal-refugiați-critical.html).

³ Ibid.

⁴ <http://educateachild.org/explore/barriers-la-educație/refugiați>.

6. Raportoarea specială a efectuat o misiune de țară în Republica Côte d'Ivoire în perioada 4-11 decembrie 2017. Acolo s-a întâlnit cu părțile interesate și a vizitat instituții de învățământ din Abidjan, Bouake și Yamoussoukro. Raportul său privind misiunea a fost prezentat Consiliului pentru Drepturile Omului în cadrul celei de-a treizeci și opta sesiuni (A/HRC/38/32/Add.1). În acest raport, ea a observat că, în ciuda provocărilor, țara este un bun exemplu în ceea ce privește legislația, cheltuielile publice pentru educație și politicile de incluziune de gen.
7. La 26 octombrie 2017, ea a participat la o discuție online găzduită de Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) pentru a marca lansarea Raportului privind tineretul, versiunea pentru tineret a Raportului Global de Monitorizare a Educației.
8. La 12 decembrie 2017, Raportoarea specială a participat apoi, prin webcast, la lansarea online/digitală a Raportului UNESCO privind tineretul.⁵
9. Raportoarea specială a participat, de asemenea, la Conferința globală a Parteneriatului pentru Finanțarea Educației, organizată la Dakar în perioada 1-2 februarie 2018.
10. Între 25 și 29 martie, Raportoarea specială a participat la cea de-a 62-a Conferință anuală a Societății de Educație Comparată și Internațională, organizată în Mexico City, pe tema „Re-mapping Global Education” (Reconfigurarea Educației Globale). În cadrul conferinței, aceasta a participat la o dezbatere privind privatizarea educației în țările francofone și a susținut o prezentare pe tema obligațiilor statelor în temeiul dreptului internațional al drepturilor omului.
11. Raportoarea specială a înregistrat un mesaj video despre responsabilitatea în domeniul educației, care a fost prezentat în cadrul unui seminar privind dreptul la educație organizat de Departamentul UNESCO pentru dreptul la educație, care a avut loc în Brazilia la 23 aprilie 2018.
12. Pe 14 iunie, ea a participat de asemenea la o dezbatere în cadrul unui seminar pregătitor privind dreptul la pace, organizat la Geneva de Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului.

III. Context

13. În 2016, educația în situații umanitare, în general, și pentru refugiați, în special, a devenit punctul central al conferinței „Sprijinirea Siriei și a regiunii”, al Summitului umanitar mondial, al Adunării Generale și al Summitului liderilor privind criza mondială a refugiaților. Educația pentru refugiați a fost de asemenea unul dintre factorii principali care au stat la baza înființării unui fond global pentru educație în situații de urgență – Educația nu poate aștepta (*Education Cannot Wait*).⁶
14. După cum se menționează în raportul UNHCR intitulat „Left Behind: Refugee Education in Crisis” (Lăsați în urmă: Educația refugiaților în criză,⁷ educația tinerilor refugiați este esențială pentru dezvoltarea pașnică și durabilă a țărilor care i-au primit, precum și pentru țările lor de origine atunci când ei se vor putea întoarce. Cu toate acestea, în comparație cu alți copii și adolescenți din întreaga lume, decalajul de oportunități pentru refugiați este din ce în ce mai mare.

⁵UNESCO, *Responsabilitate în educație: Îndeplinirea angajamentelor noastre* (Paris, 2017), disponibil la <http://unesdoc.unesco.org/images/0026/002606/260653e.pdf>.

⁶A se vedea www.promisingpractices.online/synthesis-report/.

⁷UNHCR, *Left behind: refugee education in crisis* (Geneva), disponibil la www.unhcr.org/59b696f44.pdf.

15. Așa cum se arată în raportul de mai sus, în 2016, din cele 6,4 milioane de refugiați de vârstă școlară aflați sub mandatul UNHCR, doar 2,9 milioane erau înscriși în învățământul primar sau secundar. Peste jumătate dintre aceștia – 3,5 milioane – nu au frecventat școala.

16. UNHCR estimează în raport că doar 61% dintre copiii refugiați au acces la învățământul primar, în comparație cu media globală de peste 91%. Pe măsură ce înaintează în vârstă, decalajul se adâncește: doar 23% dintre adolescenții refugiați – și doar 9% în țările cu venituri mici – sunt înscriși în învățământul secundar, în comparație cu 84% la nivel global. La nivelul învățământului superior, în pofida unor ameliorări importante a numărului total de studenți, datorită investițiilor în burse și în alte programe, procentajul scade la doar 1%, în comparație cu 36% la nivel global.

17. Într-un studiu din 2011,⁸ UNHCR a raportat că educația este una dintre prioritățile esențiale ale comunităților de refugiați. Cu toate acestea, UNHCR nu a beneficiat de sprijin suficient pentru a asigura dreptul la educație pentru copiii și tinerii refugiați. Lipsa unei educații de înaltă calitate și de protecție pentru refugiați a reprezentat un obstacol în calea îndeplinirii obiectivelor Educației pentru toți, a obținerii unor soluții sustenabile și unei dezvoltări durabile și a reconstrucției țărilor de origine și a țărilor gazdă.

18. La sfârșitul anului 2017, aproximativ 85% din numărul total de refugiați au fost găzduiți în țări din regiunile în curs de dezvoltare, inclusiv Turcia, Pakistan, Uganda, Liban, Republica Islamică Iran, Bangladesh, Sudan, Etiopia și Iordania, dintre care multe se confruntau deja cu importante bariere în calea dezvoltării durabile, iar acum⁹ erau nevoite să facă față unor dificultăți suplimentare.

19. Indiferent de provocări, cadrul juridic internațional prevede obligația statelor de a oferi refugiaților educație de bază.

IV. Dreptul și acordurile internaționale care asigură educația refugiaților

A. Dreptul internațional

20. Dreptul la educație de bază pentru refugiați este garantat în mod specific de Convenția privind statutul refugiaților, care prevede la articolul 22 că refugiații ar trebui să beneficieze de același tratament ca resortisanții în ceea ce privește educația elementară și de un tratament cât mai favorabil posibil în ceea ce privește alte niveluri de educație.

21. Alte tratate și instrumente internaționale oferă de facto protecție dreptului refugiaților la educație prin obligația de a oferi învățământ de bază fără discriminare. De exemplu, Convenția UNESCO împotriva discriminării în domeniul educației interzice orice formă de discriminare, inclusiv pe baza originii naționale sau sociale, în legătură cu dreptul la educație; articolul 4 din aceasta impune statelor părți să creeze politici naționale care să promoveze egalitatea de șanse și de tratament în domeniul educației. Articolul 13 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, așa cum a fost interpretat de Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale în Comentariul său general nr. 13 (1999) privind dreptul la educație, prevede o educație care să fie accesibilă tuturor, în special

⁸ UNHCR, *Refugee Education: a Global Review (Educația refugiaților: o analiză globală)* (Geneva, 2011), disponibil la www.unhcr.org/en-us/research/evalreports/4fe317589/refugee-education-global-review-sarah-dryden-peterson-november-2011.html.

⁹ UNHCR, "Global Trends: Forced Displacement in 2017" (Tendințe globale: strămutări forțate în 2017), disponibil la www.unhcr.org/5b27be547.

celor mai vulnerabile grupuri, de drept și de fapt, fără discriminare pe orice temei, inclusiv rasa, culoarea, sexul, limba, religia, originea politică sau socială, averea, nașterea sau orice alt statut. Articolul 28 din Convenția cu privire la drepturile copilului recunoaște dreptul copilului la educație în condiții de egalitate, în timp ce articolul 29 explică obiectivele educației, iar articolul 22 obligă în mod special statele părți să ia măsurile adecvate pentru a se asigura că copiii refugiați beneficiază de drepturile aplicabile în temeiul convenției.

22. Dreptul la educație fără discriminare este, de asemenea, prevăzut în convențiile regionale, cum ar fi: Protocolul 1 (1952, art. 2) al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Carta Socială Europeană (revizuită) (art. 17,2); Protocolul adițional la Convenția americană a drepturilor omului în domeniul drepturilor economice, sociale și culturale, (art. 13 și 16); și Carta africană privind drepturile și bunăstarea copilului (art. 11).

Obiectivul de dezvoltare durabilă 4, Declarația de la Incheon, standardele minime ale Rețelei interinstituționale pentru educație în situații de urgență și Declarația de la New York pentru refugiați și migranți

Obiectivul de dezvoltare durabilă 4 și Declarația de la Incheon și Cadrul de acțiune

23. Obiectivul 4 din cadrul Obiectivelor de dezvoltare durabilă – unul dintre cele 17 obiective globale menite să pună capăt sărăciei, să protejeze planeta și să promoveze prosperitatea pentru toți – are ca scop asigurarea unei educații incluzive și de calitate pentru toți și promovarea învățării pe tot parcursul vieții.

24. Declarația de la Incheon și Cadrul de acțiune,¹⁰ adoptate în mai 2015 pentru a asigura o educație de calitate incluzivă și echitabilă și pentru a promova oportunitățile de învățare pe tot parcursul vieții pentru toți, se angajează în mod explicit, la punctul 11, să dezvolte sisteme educaționale mai incluzive, mai receptive și reziliente pentru a răspunde nevoilor copiilor, tinerilor și adulților în contextul conflictelor și al crizelor, inclusiv ale persoanelor strămutate intern și ale refugiaților.

25. Atât Obiectivul 4, cât și Cadrul de acțiune pun accentul pe incluziune și echitate, semnalând necesitatea unor eforturi sporite, în special pentru a ajunge la cei marginalizați sau aflați în situații vulnerabile. Punctul 11 din Declarația de la Incheon și punctul 26 din Cadrul de acțiune au subliniat importanța instituirii de măsuri pentru dezvoltarea unor sisteme educaționale incluzive, receptive și reziliente, care să răspundă nevoilor copiilor, tinerilor și adulților aflați în situații de criză, inclusiv ale persoanelor strămutate intern și ale refugiaților.

Standardele minime ale Rețelei interinstituționale pentru educație în situații de urgență

26. Rețeaua interinstituțională pentru educație în situații de urgență oferă standarde minime pentru educație,¹¹ bazându-se pe drepturile universale ale omului și pe dreptul umanitar internațional, exprimându-și angajamentul că toți indivizii – copii, tineri și adulți – au dreptul la educație în situații de urgență și în contexte fragile.

Declarația de la New York pentru refugiați și migranți

27. Declarația de la New York pentru refugiați și migranți, semnată în 2016 de 193 de țări, subliniază că educația este un element esențial al reacției internaționale la criza refugiaților. În cadrul acesteia, semnatarii s-au angajat să ofere învățământ primar și secundar de calitate tuturor copiilor refugiați și să sprijine și să promoveze

¹⁰ Disponibil la <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002456/245656e.pdf>.

¹¹ Disponibil la www.unicef.org/eapro/Minimum_Standards_English_2010.pdf/.

educația preșcolară, precum și învățământul terțiar și formarea profesională. Semnatarii declară că accesul la o educație de calitate, inclusiv pentru comunitățile gazdă, oferă o protecție fundamentală copiilor și tinerilor în contexte de strămutare forțată a populației, în special în situații de conflict și de criză.

28. Declarația prezintă o viziune pentru o reacție mai previzibilă și globală la astfel de crize, cunoscut sub numele de Cadrul de răspuns cuprinzător privind refugiații. Acesta solicită un sprijin mai mare pentru refugiați și pentru țările care îi găzduiesc. Declarația solicită, printre altele, dezvoltarea unui Pact mondial privind refugiații pentru a consolida acțiunea internațională la deplasările masive de refugiați și la situațiile prelungite implicând refugiații, ale căror obiective-cheie sunt: reducerea presiunilor asupra țărilor gazdă; consolidarea autonomiei refugiaților; extinderea accesului la soluții din țări terțe; și sprijinirea condițiilor din țările de origine pentru întoarcerea în siguranță și demnitate.¹² Raportoarea specială sprijină pe deplin pactul global privind refugiații, aflat în curs de finalizare, care, în opinia sa, va oferi un sprijin și o asistență mai bună populațiilor de refugiați și țărilor gazdă într-un cadru internațional.

B. Angajamentele statelor membre în cadrul Summitului liderilor privind criza globală a refugiaților¹³

29. La Summitul liderilor privind criza globală a refugiaților, organizat la o zi după adoptarea Declarației de la New York, 47 de state s-au angajat să aducă schimbări concrete pentru a-i ajuta pe refugiați să prospere. Unele angajamente au inclus schimbări juridice și politice, precum acordarea unui acces sporit refugiaților la educație, la locuri de muncă legale și la serviciile sociale existente în țările în care trăiesc.¹⁴

30. Bangladesh a încheiat cu succes recensământul populației fără forme legale din Rohingya și a promis să permită inițiative educaționale informale pentru a spori accesul la educație pentru acea populație.

31. Camerun s-a angajat, în colaborare cu UNHCR, să consolideze accesul refugiaților la educație prin înființarea de școli în tabere și prin punerea la dispoziție de personal didactic. S-a angajat, de asemenea, să continue și să consolideze accesul refugiaților, în condiții egale cu cele acordate resortisanților, la instituțiile de învățământ superior.

32. Canada s-a angajat să acorde 28.3 milioane dolari (37,8 milioane de dolari canadieni) sub formă de finanțare multianuală pentru a sprijini răspunsul global al UNHCR, 14,98 milioane dolari (20 de milioane de dolari canadieni) pentru fondul Educația nu poate să aștepte, 553 000 de dolari (739 000 de dolari canadieni) prin intermediul Centrului Internațional de Cercetare a Dezvoltării pentru a îmbunătăți accesibilitatea și calitatea învățământului pentru copiii refugiați și pentru cei din comunitățile gazdă și pentru a dezvolta capacitățile cadrelor didactice și ale educatorilor în până la 25 de școli din Iordania și Liban.

33. Ciad s-a angajat să își asume responsabilitatea și să îmbunătățească accesul la învățământul secundar pentru aproximativ 75 000 de copii refugiați din estul Ciadului pe parcursul următorilor cinci ani, prin: (a) furnizarea unui număr suficient de manuale școlilor care găzduiesc refugiați; (b) acreditarea profesorilor calificați refugiați și acordarea permisiunii ca aceștia să predea în școli publice și private; și (c) creșterea numărului de profesori calificați în școlile publice cu elevi refugiați. De

¹² A se vedea www.unhcr.org/towards-a-global-compact-on-refugees.html.

¹³ Informațiile privind promisiunile făcute de state sunt preluate de la www.unhcr.org/58526bb24.

¹⁴ www.unhcr.org/comprehensive-refugiat-raspuns-cadru-crrf.html.

asemenea, Ciadul s-a angajat să faciliteze accesul refugiaților la învățământul superior, încurajând universitățile să ofere refugiaților aceleași taxe de școlarizare ca și studenților resortisanți.

34. Cehia s-a angajat să ofere 20 de burse studenților sirieni.

35. Djibouti s-a angajat să acorde tuturor copiilor refugiați acces la învățământ acreditat prin: (a) angajamentul de a evalua și de a instrui un număr adecvat de profesori refugiați pentru a preda populației refugiate găzduite de Djibouti; (b) colaborarea cu guvernul Kenyei în vederea stabilirii echivalenței certificatelor pentru programul de învățământ în limba engleză predat în taberele de refugiați din Djibouti; și (c) convocarea unei reuniuni regionale a experților tehnici în domeniul educației refugiaților, pentru a ajunge la un acord cu privire la echivalarea certificatelor.

36. Etiopia s-a angajat să crească școlarizarea copiilor refugiați – fără discriminare și în limita resurselor disponibile – de la aproximativ 148 361 elevi la 212 800 de studenți în total, inclusiv prin: (a) creșterea numărului de refugiați înscriși în învățământul preșcolar de la 46 276 la 63 000; (b) creșterea numărului de refugiați înscriși în învățământul primar de la 96 700 la 137 000; (c) creșterea numărului de refugiați înscriși în învățământul secundar de la 3 785 la 10 300; și (d) creșterea numărului de refugiați înscriși în învățământul superior de la 1 600 la 2 500.

37. Franța s-a angajat să contribuie cu aproximativ 218 milioane de dolari (200 de milioane de euro) ca ajutor pentru criza siriană prin contribuții la organizațiile internaționale și ONG-uri și prin burse de studiu, inclusiv 109 milioane de dolari (100 de milioane de euro) ca ajutor pentru Liban, jumătate din această sumă fiind alocată educației.

38. Grecia s-a angajat să instituie un plan educațional care să permită migranților și refugiaților minori să aibă acces la învățământul public în anul școlar 2016/17.

39. Iordania s-a angajat să pună în aplicare Pactul Iordania, care fusese anunțat la 4 februarie 2016 în cadrul conferinței Supporting Syria and the Region, prin care se angajase, în funcție de nivelul asistenței internaționale primite, să permită tuturor copiilor din Iordania să meargă la școală și ca un număr suplimentar de 50 000 de refugiați sirieni să frecventeze școlile publice iordaniene în anul școlar 2016/17.

40. Kenya s-a angajat să întreprindă mai multe măsuri de autonomie și de incluziune pentru refugiații din Kenya, inclusiv punerea în aplicare a directivelor privind admiterea neresortisanților în instituțiile de învățământ de bază și de formare profesională din Kenya, ceea ce ar facilita înscrierea refugiaților și a altor neresortisanți în școlile din Kenya.

41. Libanul și-a reafirmat angajamentul continuu de a facilita accesul copiilor sirieni de vârstă școlară strămutați la școlile publice.

42. Pakistan a prelungit valabilitatea cardurilor „dovadă de înregistrare” și, la 19 iulie 2016, a reafirmat dreptul constituțional al refugiaților afgani de a avea acces la școlile publice. Acțiunile la nivel provincial de sensibilizare a publicului cu privire la acest drept au inclus integrarea refugiaților din Baluchistan în planurile sale provinciale de educație și declarațiile publice din Khyber Pakhtunkhwa prin care se afirma dreptul refugiaților de a avea acces la școlile publice. Ca un pas spre atingerea obiectivului de școlarizare universală, Pakistanul va colabora cu Statele Unite ale Americii, UNHCR și alți potențiali donatori pentru a se asigura că cel puțin 29 000 de elevi refugiați suplimentari vor putea frecventa școala în Pakistan în anul următor.

43. Portugalia s-a angajat să acorde 100 de burse pentru studenții sirieni care vor studia în universitățile portugheze prin intermediul Platformei globale pentru studenții sirieni.

44. Rwanda s-a angajat că până în 2018 va integra 35 000 de elevi refugiați în școlile secundare și 18 000 în școlile primare. În prezent, doar jumătate din studenții refugiați au fost integrați în sistemul de învățământ național. Măsura ar elimina necesitatea existenței majorității structurilor educaționale paralele din tabere și ar stimula înscrierea în învățământul secundar.
45. Arabia Saudită s-a angajat să sprijine 7 950 de studenți sirieni care studiază la universitățile saudite pentru anul universitar 2016/17, dintre care cel puțin 3 000 fuseseră sau urmau să fie admiși din afara Arabiei Saudite, și să permită ca 3 880 de yemeniți să studieze în universitățile saudite pentru același an universitar, mulți dintre aceștia fiind admiși în 2016.
46. Slovacia s-a angajat să acorde 30 de burse studenților sirieni pentru a studia în această țară în 2016, și să acorde 520 de burse guvernamentale suplimentare în perioada 2017-2021.
47. Republica Unită Tanzania s-a angajat să îmbunătățească calitatea protecției refugiaților din această țară, în special prin creșterea accesului acestora la educație și la piața internă a muncii.
48. Thailanda s-a angajat să asigure accesul la educație pentru toți copiii care trăiesc în adăposturi temporare și și-a propus să ofere oportunități educaționale pentru cel puțin 28 000 de copii în viitorul apropiat. În plus, acesta va îmbunătăți formarea profesională a persoanelor strămutate din Birmania, cu posibile oportunități de obținere a unor venituri.
49. Turcia a declarat că dorește să înscrie 450 000 de studenți refugiați în școlile sale publice din anul școlar 2016/17.
50. Uganda s-a angajat să continue politica sa în materie de așezăminte și să asigure accesul la educație și la locuri de muncă legale pentru aproximativ 120 000 de refugiați nou sosiți în 2016. Abordarea sa a inclus două noi așezăminte, inclusiv accesul la locuri de muncă, educație și sănătate.

V. Perspectivele naționale

51. La sfârșitul anului 2014, durata medie a exilului în 33 de situații prelungite implicând refugiați a fost de 25 de ani, de aproape trei ori mai mare decât la începutul anilor 1990. Aceasta înseamnă că, pentru un număr mare de refugiați, planificarea educației a trebuit să meargă dincolo de asigurarea unui învățământ de urgență pe termen scurt și să fie susținută prin planuri de dezvoltare pe mai mulți ani. După cum s-a arătat mai sus, 85% din refugiați sunt găzduiți în țările în curs de dezvoltare, dintre care unele au sisteme de învățământ precare și o capacitate limitată de a susține noi populații. În plus, refugiații sunt adesea concentrați în regiunile cele mai defavorizate din punct de vedere educațional ale țărilor gazdă, precum refugiații irakieni și sirieni din zonele sărace din Iordania, refugiații sirieni din regiunile sud-estice ale Turciei și refugiații sudanezi din estul Ciadului. De la mijlocul anilor 2000, educația pentru copiii refugiați s-a îmbunătățit în unele țări, dar a stagnat în altele, cu diferențe semnificative între țări. Această divergență amplă în ceea ce privește accesul la educație și calitatea acesteia se datorează mai multor factori, inclusiv diferențelor în ceea ce privește drepturile refugiaților la educație, acreditarea care variază în funcție de legislația națională, diferențele lingvistice, dificultățile de a face față fluxurilor masive de persoane strămutate și a situațiilor de refugiați de lungă durată. În 2015, ratele de înscriere în școala primară au fost în medie de 80% în anumite centre pentru refugiați din Egipt, Republica Islamică Iran și Yemen, însă de doar 43% în Pakistan și 56% în Etiopia. Accesul la învățământul secundar a fost în mod special limitat pentru refugiații din multe țări. În Bangladesh, Kenya și Pakistan, mai puțin de 5%

din adolescenței cu vârste cuprinse între 12 și 17 ani au fost înscriși în învățământul secundar. În multe tabere de refugiați, serviciile de învățământ secundar au satisfăcut doar o mică parte a cererii. De exemplu, în taberele de refugiați de la Dadaab din Kenya, existau 33 de școli primare, însă doar șapte școli secundare, care funcționau la o capacitate dublă pentru a primi doar 13% din populația adolescentă.¹⁵

52. La sfârșitul anului 2017, Bangladesh a găzduit a șaptea cea mai mare populație de refugiați din lume. Numărul refugiaților a crescut de la 276 200 la începutul anului la 932 200 la sfârșitul anului, dintre care mai mult de jumătate aveau sub 18 ani.¹⁶ Aparizii au ocupat un loc important în rândul populației de refugiați, formată în mare parte din membri ai comunității Rohingya. Acest lucru i-a plasat pe refugiați într-un dublu dezavantaj, mulți copii și tineri neputând să se înscrie în școală, să se înregistreze pentru examene sau să primească atestare.¹⁷

53. În unele țări, chiar volumul populației de refugiați are un impact negativ asupra eforturilor de înscriere a copiilor refugiați la școală. În martie 2018, refugiații sirieni înregistrați în Liban de UNHCR reprezentau 20% din populația țării. Influxul masiv de refugiați a exercitat o presiune considerabilă asupra resurselor existente și a comunităților gazdă.¹⁸ În 2014, în ciuda introducerii unui sistem de „schimb dublu” prin care un grup de studenți studiază dimineața devreme, iar altul după-amiaza și seara, doar 50% dintre copiii refugiați au fost înscriși la școală.¹⁹

54. Una dintre cele mai vechi și mai prelungite situații implicând refugiați este cea a palestinienilor, care datează din 1948. Aproape cinci milioane de refugiați palestinieni înregistrați la UNRWA trăiesc în Iordania, Liban și Republica Arabă Siriană, precum și în Gaza și în Cisiordania. În 2015, UNRWA a oferit învățământ primar și secundar inferior pentru aproximativ o jumătate de milion de copii palestinieni. În Gaza, peste 95% dintre copiii de vârstă școlară au frecventat școala în anul școlar 2015/16, însă ofertele pentru copiii preșcolari continuă să fie limitate, cu excepția școlilor din Liban. În plus, majoritatea școlilor UNRWA operează doar până în clasa a 9-a și, deși elevii au dreptul de a se înscrie în sistemele de învățământ secundar din țările gazdă, mulți au probleme cu tranziția.²⁰

55. Camerunul, Ciadul, Nigeria, Pakistanul și Sudanul de Sud au inclus potențialele deplasări în masă de refugiați sau de persoane strămutate intern în planurile lor naționale de educație.²¹

56. La nivel național, multe țări au o legislație care garantează educația pentru refugiați. De exemplu, legea privind imigrația din Italia (decretul legislativ nr. 286/1998, cu modificările ulterioare, cunoscut ca Legea privind imigrația) prevede că, în ceea ce privește, printre altele, accesul la învățământul școlar obligatoriu, nu există obligația de a prezenta documente privind reședința pentru a înscrie un copil într-o școală. Aceasta înseamnă că și copiii imigranților ilegali pot fi admiși în sistemul școlar.

57. În Suedia, conform ordonanței 2001: 976, copiii și tinerii solicitanți de azil au, în esență, același drept la educație în centre preșcolare, școlare și extrașcolare ca

¹⁵ A se vedea UNESCO, documentul politic nr. 26, „No more excuses (Nicio scuză)”, disponibil la <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002448/244847E.pdf>.

¹⁶UNHCR, „Global Trends”.

¹⁷UNESCO, „No More Excuses”.

¹⁸ <https://reliefweb.int/report/lebanon/vulnerability-assessment-syrian-refugees-lebanon-2015>.

¹⁹ UNESCO, „No More Excuses”.

²⁰ Ibid.

²¹ Pentru informații privind planurile naționale de educație, a se vedea www.globalpartnership.org/fr/about-us/developing-countries.

rezidenții suedezi. Municipality-urile locale primesc fonduri de la Agenția suedeză pentru migrație pentru costurile educaționale ale acestor elevi.

58. În Noua Zeelandă, refugiații au dreptul de a avea acces la educație gratuită, finanțată din fonduri publice. Ministerul Educației oferă sprijin suplimentar, atât finanțare cât și expertiză, școlilor care lucrează cu refugiați și solicitanți de azil.

59. În Uzbekistan, Constituția, Legea din 1997 privind educația și tratatele internaționale promovează accesul tuturor la educație. În practică, există unele dificultăți în ceea ce privește accesul la educație, cum ar fi cerințele de înregistrare la nivel municipal, prezentarea unor acte ca pașapoartele și cunoașterea limbii. De asemenea, se oferă burse de studiu și scutiri de taxe de școlarizare, deși se acordă prioritate resortisanților.

VI. Educația refugiaților: probleme și provocări

A. Învățământul primar și secundar

60. La nivel mondial, 91% din copii frecventează școala primară. În cazul refugiaților, procentul este mult mai mic, de numai 61%. În țările cu venituri mici, această cifră se situează la mai puțin de 50%. Cu toate acestea, s-au făcut progrese. În 2016, procentul de refugiați din școala primară a crescut considerabil față de anul precedent, când se situa la 50%, în mare parte datorită măsurilor adoptate de țările vecine cu Republica Arabă Siriană pentru a înscrie mai mulți copii refugiați la școală și în alte programe educaționale, precum și datorită creșterii numărului de refugiați înscriși în țările europene, care sunt mai bine pregătite să își extindă capacitatea.²²

61. Pe măsură ce copiii refugiați înaintează în vârstă, obstacolele nu fac decât să sporească: doar 23% dintre adolescenții refugiați sunt înscriși în școala secundară, în comparație cu 84% la nivel global. În țările cu venituri mici, unde sunt găzduiți 28% dintre refugiații lumii, procentul de copii refugiați înscriși în învățământul secundar – 9% – este îngrijorător de scăzut.²³

B. Învățământul terțiar și formarea profesională

62. În ceea ce privește educația terțiară a refugiaților, situația este la fel de sumbră. Deși la nivel global rata de înscriere în învățământul terțiar se situează la 36%, cu 2 procente mai mult față de anul precedent, în cazul refugiaților, această cifră rămâne blocată la 1%, în ciuda unor îmbunătățiri semnificative ale cifrelor globale datorită investițiilor în burse și în alte programe.²⁴

63. Conflictul sirian a provocat „strămutări universitare”, peste 70 000 de sirieni studiind la universitățile din Liban, 15 000 în Iordania și 30 000 în Turcia, și un număr similar de studenți în Austria și Germania.²⁵

64. Având în vedere importanța accesului la învățământul superior, Raportoarea specială salută mandatul de protecție legală al UNHCR, inclusiv direcțiile sale strategice pentru perioada 2017-2021, în vederea consolidării accesului refugiaților la învățământul superior.

65. În ceea ce privește formarea profesională, frustrarea și anxietatea pe care populațiile de refugiați le resimt din cauza lipsei unei activități semnificative pot duce

²² UNHCR, *Left behind*.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ www.unicef.org/inzone/what-we-do/history/higher-education-refugees/.

la o creștere a numărului de boli psihice, a violenței de gen și a abuzului de alcool și droguri. Lipsa oportunităților de trai poate conduce la dependența totală a refugiaților de ajutorul social pentru satisfacerea nevoilor zilnice de bază. Formarea profesională le poate oferi refugiaților oportunități de a-și construi o carieră încât să se poată întreține pe ei și pe familiile lor.²⁶

C. Educația refugiaților: acces, disponibilitate și calitate²⁷

66. Copiii strămutați în interiorul țării sau refugiați se străduiesc să aibă acces la educație, indiferent de locul în care trăiesc. Numeroși factori limitează oportunitățile educaționale pentru copii, tineri și adulți afectați de strămutare, inclusiv limba, obstacolele legate de reședință, sărăcia, munca copiilor, căsătoria timpurie și alte aspecte legate de gen. Pentru cei aproximativ 75% dintre refugiați și tineri strămutați care trăiesc în afara taberelor și sistemelor oficiale, accesul la educație poate fi și mai dificil. ONG-urile locale și învățarea online pot spori accesul la educație, bazându-se pe centre de studiu informale, dar utilizarea lor nu a fost încă adoptată sau finanțată pe scară largă.

67. Chiar și asigurarea unei educații de bază pentru copiii afectați de crize este o provocare; cererea de servicii este copleșitoare, în special în locuri precum Iordania și Liban, care s-au confruntat în ultimii ani cu un influx de milioane de refugiați sirieni și irakieni. Infrastructura fizică limitată, insuficiența cadrelor didactice și a capitalului uman, precum și violența îndreptată împotriva școlilor în sine sporesc dificultățile acute întâmpinate în ceea ce privește asigurarea educației pentru refugiați și pentru copiii și tinerii strămutați. În ultimii ani, membrii comunității globale au experimentat utilizarea unor abordări precum sistemele cu două schimburi, programele de învățământ bazate pe radio și instrumentele de învățare virtuală. Cu toate acestea, la nivel mondial școlile sunt în continuare supraaglomerate, iar elevii în situație de risc sunt în continuare lăsați în urmă.

68. Atunci când refugiații și elevii strămutați se înscriu în noile sisteme de învățământ – fie în țările gazdă, fie în taberele temporare – comunitățile se străduiesc adesea să mențină calitatea învățării, să evalueze aptitudinile educaționale și să plaseze elevii la nivelul educațional corect. Pe măsură ce elevii trec prin astfel de sisteme educaționale temporare, cu intenția fie de a se muta înapoi în țările lor de origine, fie pentru a beneficia de oportunitatea unui învățământ superior, este și mai dificil pentru comunități să evalueze calitatea rezultatelor învățării pe o bază consecventă.

69. Refugiații, copii, tineri și adulți suferă de repercusiuni emoționale care sunt adesea ignorate sau tratate superficial în programele educaționale. Repercusiunile emoționale îi împiedică pe refugiați să se vindece individual de traumele lor – ajungând la inconștientul colectiv al unei întregi populații – sau să își construiască viitorul cu solidaritate, încredere și seninătate oriunde s-ar afla. Cadrele didactice, personalul care lucrează cu refugiații și cu populațiile gazdă nu au adesea pregătirea necesară pentru a se ocupa de și/sau a coabita cu populațiile de refugiați.²⁸

²⁶ Informații obținute din https://ec.europa.eu/europeaid/case-studies/vocational-training-refugees-myanmar_en.

²⁷ A se vedea <https://solve.mit.edu/challenges/refugee-education>.

²⁸ [www.martinelibertino.ch/media/martine_libertino/afrique-Mombasa/Kinshasa %20dossier%20Kokolo %20complet.pdf](http://www.martinelibertino.ch/media/martine_libertino/afrique-Mombasa/Kinshasa_%20dossier%20Kokolo_%20complet.pdf) (disponibil numai în limba franceză).

D. Cadrele didactice

70. Capacitatea cadrelor didactice calificate și instruite corespunzător de a maximiza potențialul de învățare al elevilor este deosebit de importantă pentru a face față provocărilor în materie de educație pentru populațiile de refugiați. Cu toate acestea, în condițiile de criză și post-conflict, cadrele didactice sunt adesea în număr redus, iar multe dintre ele sunt nou-recrutate, cu o minimă experiență sau formare pentru a fi pregătite să predea în condiții dificile. Cei cu experiență și calificări ar putea fi nevoiți să predea discipline din afara domeniilor lor de cunoștințe sau să nu fie pregătiți să răspundă la complexitatea suplimentară a predării într-un context de criză, cum ar fi barierele lingvistice și diversele nevoi psihologice și fizice ale elevilor. În plus, salariile cadrelor didactice ar putea fi mici și sporadice, iar stimulentele lor prea puține.

71. Raportoarea specială recunoaște rolul crucial pe care cadrele didactice ar trebui să îl joace în planificarea educației în situații de urgență. Recrutarea și instruirea cadrelor didactice trebuie făcută cu atenție, cu acces la o dezvoltare profesională bine planificată și bine executată, pentru a le maximiza potențialul, în special în perioade de criză. În special, aceștia au nevoie de cunoștințe și competențe relevante și ar trebui să aibă acces la un sprijin solid din partea școlii și la oportunități de colaborare pentru a putea răspunde în mod eficient nevoilor complexe ale elevilor.²⁹

E. Alegerea curriculumului³⁰

72. Deciziile privind curriculumul sunt foarte importante în contextele de urgență și de criză prelungite. Potrivit UNHCR, în situațiile cu refugiați, alegerea curriculumului pentru elevii refugiați este o chestiune controversată și dificilă. Deciziile cruciale cu implicații pe termen lung pentru copiii refugiați și comunitățile de refugiați, precum și pentru conceperea și costul programelor se învârt în jurul întrebării fundamentale dacă copiii refugiați ar trebui să studieze programa de învățământ a țării lor de origine sau cea a țării gazdă.

73. Alegerea curriculumului poate fi o chestiune extrem de politizată și emoțională pentru guvernele gazdă și pentru comunitățile de refugiați, stârnind sensibilități legate de identitate, cultură și legăturile cu țara de origine. Deciziile legate de curriculum în ceea ce privește accesul la examene și atestări au implicații de anvergură pentru copiii refugiați, inclusiv în privința viitoarelor oportunități educaționale și de trai. Acestea reprezintă provocări tehnice și de planificare semnificative pentru furnizorii de educație și necesită parteneriate solide între autoritățile naționale și partenerii din domeniul educației refugiaților.

74. Alegerea curriculumului în mediile pentru refugiați se încadrează, de obicei, într-una din două categorii: modelul tradițional al sistemului paralel, în care refugiații au acces la educație în școli ale UNHCR sau ale comunității de refugiați și urmează programa școlară a țării de origine; și sistemul de învățământ de masă, în care refugiații sunt integrați în școlile naționale și urmează programa școlară națională a țării gazdă. Acest din urmă model beneficiază acum de sprijinul UNHCR, care consideră că avantajele accesului durabil și sigur la diplome acreditate și la serviciile asociate sistemelor naționale depășesc avantajele utilizării programei școlare din țara de origine.

²⁹ www.ineesite.org/en/teachers.

³⁰ UNHCR, "Education brief 3: curriculum choices in refugee settings", disponibil la www.unhcr.org/publications/education/560be1209/education-brief-3-curriculum-choices-refugee-settings.html.

75. Utilizarea programelor de învățământ ale țărilor de azil oferă acces la servicii educaționale acreditate, supravegheate și responsabile. Aceasta este, în general, opțiunea cea mai sustenabilă și protectoare pe termen mediu și lung, asigurând accesul în condiții de siguranță la examene și atestări, accesul la materiale didactice și de învățare, asigurarea calității și un acces îmbunătățit la serviciile naționale de educație, inclusiv la opțiunile de continuare a educației la niveluri superioare.

76. În martie 2015, UNICEF a elaborat un raport comun de evaluare a necesităților educaționale privind situația refugiaților sirieni din Iordania,³¹ care indica faptul că unul dintre motivele frecvenței școlare scăzute în rândul copiilor sirieni a fost provocarea de a se adapta la programa școlară iordaniană.

F. Birocrația – o barieră în calea educației refugiaților³²

77. Birocrația poate adesea să împiedice accesul la învățământul secundar. Copiii de vârstă specifică învățământului secundar care au fost strămutați forțat li s-a interzis accesul la educație din cauza lipsei de documente oficiale. Este posibil ca o țară gazdă să nu recunoască certificatele de examinare din alte părți, de exemplu, sau să nu permită copiilor fără certificate de naștere sau acte de identitate să frecventeze școala.³³ În 2014, copiii sirieni refugiați în Egipt fără acte au fost înscriși sub o „înregistrare temporară”, iar familiilor li s-a acordat o perioadă de grație pentru a furniza documente complete. Cu toate acestea, în lipsa unei înscrieri oficiale, copiii nu puteau primi carnete de note sau certificate la finalul anului universitar.³⁴ Necesitatea de a furniza documente adecvate și foi matricole originale a fost raportată ca fiind o problemă pentru refugiații sirieni care încearcă să obțină acces la învățământul superior din Irak, Iordania, Liban și Turcia.³⁵

78. Bariera lingvistică s-a dovedit a fi o problemă, studenții din unele țări fiind nevoiți să se înscrie în clasa corespunzătoare pentru grupa lor de vârstă fără a avea competențele lingvistice necesare pentru a face față. Asistența lingvistică nu este întotdeauna disponibilă, iar studenții ajung să renunțe la școlarizare din cauza dificultăților cu care se confruntă.

G. Sărăcia și munca copiilor – un obstacol în calea educației refugiaților³⁶

79. Sărăcia, adeseori agravată de politicile care îi împiedică pe părinți să își găsească un loc de muncă, poate avea un impact negativ asupra accesului la educație pentru mulți copii strămutați. Presiunea de a câștiga un venit suficient crește pe măsură ce copiii avansează în sistemul de învățământ, iar multe familii nu își pot

³¹ Disponibil la https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/REACH_JENA_HC_March2015_.pdf.

³² Informațiile din această secțiune sunt preluate de la www.hrw.org/news/2016/12/16/lost-years-secondary-education-children-emergencies.

³³ UNHCR, “Missing out: refugee education in crisis” (septembrie 2016), disponibil la http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/missing-out-refugee-education-in-crisis_unhcr_2016-en.pdf.

³⁴ UNICEF, UNESCO, UNHCR și Centrul pentru Studii Libere, *Scaling up quality education provision for Syrian children and children in vulnerable host communities* (Amman, 2014), disponibil la <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002338/233895e.pdf>.

³⁵ UNESCO și UNHCR, “Higher education and Syrian refugee students: the case of Turkey” (martie 2017), disponibil la www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/FIELD/Beirut/Turkey.pdf.

³⁶ Informațiile din această secțiune provin din www.hrw.org/news/2016/12/16/lost-years-secondary-education-children-emergencies.

permite taxele pentru învățământul secundar, uniforme, caietele și costurile mai mari de transport, întrucât școlile secundare sunt adesea mai puține și mai îndepărtate. Confrunțați cu creșterea costurilor școlare, copiii refugiați ar putea abandona școala pentru a-și susține familiile, expunându-se uneori riscului de exploatare, mediilor de lucru periculoase sau violenței.

80. Atunci când există puține oportunități de muncă calificată sau de studii superioare, există o motivație mai scăzută pentru a obține o educație secundară, și, în unele cazuri, mai puțin de 10% din adolescenții refugiați frecventează școlile secundare.

81. Potrivit UNICEF, lipsa resurselor necesare pentru a plăti materialele și nevoia de a munci pentru a câștiga bani sunt două motive principale pentru care copiii refugiați nu frecventează școala.³⁷ În total, 51% din gospodăriile în care se aflau copii care abandonaseră școala au numit asistența financiară drept principala condiție care le-ar permite să reînscrisă copiii refugiați la școală. Prin comparație, celelalte necesități primare au rămas mult în urmă, următoarea necesitate cel mai des raportată fiind asigurarea transportului, în doar 7 % dintre gospodăriile afectate.

82. Dacă li s-ar permite refugiaților să muncească, ar putea fi redus impactul negativ al sărăciei asupra învățământului secundar. Din nefericire, chiar și în țările care au permis accesul la permisele de muncă pentru refugiați rămân adesea restricții, cum ar fi cotele, restricțiile geografice și permisele legate de sponsorizarea locală. Există alternative posibile. De exemplu, în Uganda, 500 000 de refugiați, dintre care majoritatea au fugit din Republica Democratică Congo și Sudanul de Sud pentru a scăpa de conflictul și violențele din zonă, au dreptul să muncească, să circule liber și să aibă acces la școlile publice. Dintre acei refugiați care trăiesc în așezările rurale din Uganda, doar 1% se bazează complet pe ajutor, iar mulți dintre ei își derulează propriile afaceri și chiar angajează resortisanți ugandezi. În capitală, se estimează că unul din cinci refugiați angajează persoane care nu fac parte din familie și aproximativ 40% dintre cei angajați de refugiați sunt resortisanți ugandezi.³⁸

H. Obstacole în calea educației fetelor refugiate

83. Persoanele care sunt deja frecvent marginalizate sunt adesea cel mai grav afectate în ceea ce privește oportunitățile ratate de școlarizare în situațiile de refugiere și de strămutare forțată. Este mai puțin probabil ca fetele refugiate să finalizeze învățământul primar sau să treacă la învățământul secundar și să-l finalizeze.³⁹ Ele rămân deosebit de dezavantajate în ceea ce privește accesul la educație. Pentru fiecare 10 băieți refugiați care frecventează școala primară există mai puțin de 8 fete refugiate. La nivelul școlii secundare, cifra este și mai serioasă, cu mai puțin de 7 fete refugiate la fiecare 10 băieți refugiați.⁴⁰

84. Situațiile de criză pot agrava obstacolele cu care se confruntă fetele în obținerea accesului la școala secundară, inclusiv violența sexuală și de gen, precum și sarcina și căsătoria timpurii. În situații de strămutare forțată, familiile pot recurge la căsătoria fetelor ca mijloc de a face față sărăciei sau preocupărilor legate de siguranță.⁴¹ De asemenea, fetele refugiate sunt adesea dezavantajate, deoarece li se cere să

³⁷ https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/REACH_JENA_HC_March2015_.pdf.

³⁸ K. Clements, T. Shoffner și L. Zamore, „Uganda’s approach to refugee self-reliance” (mai 2016), disponibil la www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/solutions/clements-shoffner-zamore.pdf.

³⁹ UNESCO, „No More Excuses”.

⁴⁰ UNHCR, *Left behind*.

⁴¹ www.hrw.org/news/2016/12/16/lost-years-secondary-education-children-emergencies.

îndeplinească sarcini casnice, cum ar fi aducerea apei sau a combustibilului, îngrijirea fraților mai mici sau a rudelor mai în vârstă sau diverse treburi casnice.⁴²

85. În observațiile sale finale din 2016 cu privire la raportul periodic al Turciei (CEDAW/C/TUR/CO/7), Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor și-a exprimat îngrijorarea cu privire la rata ridicată a abandonului școlar și la subreprezentarea fetelor și femeilor în formarea profesională și în învățământul superior, în special în zonele rurale defavorizate și în comunitățile de refugiați.

86. În 2015, doar 38% dintre elevii din școlile primare din taberele de refugiați din Kakuma, Kenya, erau fete. În același an, doar 40% dintre elevii refugiați din școlile primare din Statul Unitatea al Sudanului de Sud, erau fete. În Pakistan, căsătoria copiilor și sarcina adolescentelor sunt adesea menționate ca obstacole majore în calea continuării educației pentru fetele refugiate afgane, în special la nivelul învățământului secundar. Multe fete sunt retrase din școală încă din clasa a șasea pentru a fi măritate. Rata abandonului școlar pentru fetele refugiate este de 90%.⁴³

87. Cu toate acestea, învățământul secundar le poate schimba viața fetelor, cu potențiale beneficii pentru țările gazdă și pentru dezvoltarea globală. Aceasta poate reduce mortalitatea infantilă, deoarece este mult mai probabil pentru copiii cu niveluri de educație mai ridicată să aibă o dietă sănătoasă și să solicite îngrijire medicală, și este mai puțin probabil ca fetele care au urmat învățământul secundar să se căsătorească timpuriu.⁴⁴

I. Finanțarea educației refugiaților⁴⁵

88. Chiar și atunci când politica națională include refugiații în sistemele educaționale, finanțarea și sprijinul comunității internaționale sunt insuficiente. Educația pentru copiii refugiați este adesea considerată un supliment opțional, după nevoile de bază de alimente, apă, adăposturi și asistență medicală. Prin urmare, atunci când finanțarea este redusă, ceea ce se întâmplă adesea, educația este prima poziție la care se renunță.⁴⁶

89. Proporția din donații destinată educației este insuficientă și nu ajunge la mulți copii. Mai puțin de un sfert din ajutorul pentru dezvoltarea teritoriilor de peste mări este oferit țărilor în curs de dezvoltare, care găzduiesc 85% dintre refugiații lumii. Unele crize pe termen lung sunt subfinanțate permanent, deoarece multe granturi durează doar 12 luni, iar banii sunt direcționați către cele mai recente și mai vizibile situații de urgență.

90. În plus, din fondurile limitate disponibile pentru educație, cea mai mare parte este destinată învățământului primar, învățământul secundar fiind trecut pe planul doi, în ciuda necesității de a avea mai multe manuale, săli de clasă, echipamente și profesori cu înaltă calificare. În 2015, suma alocată de UNHCR învățământului secundar a fost doar o treime din cea alocată învățământului primar.⁴⁷ De exemplu, în 2017, în Liban, Ministerul Educației și UNHCR au stabilit ca obiectiv înscrierea a aproape 200 000 de copii refugiați sirieni în școlile primare publice, dar doar 2 080

⁴² UNHCR, „Her turn: it’s time to make refugee girls’ education a priority” („Este rândul ei: e timpul să facem din educația fetelor refugiate o prioritate”), disponibil la www.unhcr.org/herturn/.

⁴³ UNESCO, „No More Excuses”.

⁴⁴ UNHCR, *Left behind*.

⁴⁵ www.hrw.org/news/2016/12/16/lost-years-secondary-education-children-emergencies.

⁴⁶ https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Promising_Practices_in_Refugee_Education.pdf.

⁴⁷ UNHCR, „Missing out”.

în școlile secundare publice, din aproape 83 000 de copii de vârstă specifică învățământului secundar.⁴⁸

91. Agențiile nu au la fel de multe programe pentru învățământul secundar ca pentru copiii mai mici. Actorii din domeniul umanitar continuă să recupereze decalajul în privința învățământului secundar.⁴⁹ Educația trebuie să fie integrată în planificarea și finanțarea situațiilor de urgență pentru refugiați la nivel național și internațional de către donatori, agențiile de ajutor și organizațiile internaționale și trebuie inclusă sistematic de către guverne în dezvoltarea națională și în planificarea și bugetarea sectorului educației.

VII. Cele mai bune practici și soluții inovatoare

A. Cele mai bune practici

92. Pentru a-i ajuta pe refugiații să recupereze numeroșii ani de școlarizare pierduți, sunt esențiale forme mai flexibile de educație, cum ar fi învățământul accelerat, programe de remediere și „pasarelă” și forme alternative sau inovatoare de educație. Învățământul accelerat implică un curriculum condensat pe care elevii îl pot încheia în jumătate din numărul de ani necesar în mod normal, sau chiar mai puțin. Studenții beneficiază de examinări acreditate care le permit să se integreze în învățământul general – la clasa potrivită pentru vârsta lor – și, fie să treacă la următorul nivel, fie să treacă la un învățământ tehnic și profesional. Programele de recuperare și de tranziție îi ajută pe studenți să învețe conținutul pe care l-au pierdut sau le oferă cunoștințele și competențele de care au nevoie pentru a se adapta la un sistem diferit, cum ar fi achiziția unei noi limbi. Punerea în aplicare a acestor practici, precum și a celor mai bune practici la o scară mai redusă, legate, de exemplu, de alegerea curriculumului și de formarea profesională, demonstrează angajamentul țării în asigurarea unui acces îmbunătățit și/sau a calității educației primite de către și pentru refugiați.⁵⁰

93. De asemenea, este esențial să se îmbunătățească relevanța educației pentru refugiați, ajutându-i să se elibereze de consecințele emoționale pe care le suferă. Programele educaționale pentru pace, precum cele oferite de Asociația Duchamps-Libertino în Republica Democratică Congo, oferă instrumente care s-au dovedit eficiente timp de peste 30 de ani. Aceste abordări pot promova de asemenea pacea între refugiați și populațiile gazdă.

94. Mulți profesori refugiați beneficiază de instruire și experiență în tabere, furnizate de ONG-uri sau de agenții ONU, dar când se întorc acasă, formarea lor este rareori recunoscută de statul lor de origine. Refugiații care se califică ca profesori în cadrul unui sistem din țara gazdă ar putea constata, de asemenea, la întoarcere că țara lor de origine nu le recunoaște calificările. O excepție de la provocările persistente a fost programul de educație pentru refugiați al Comitetului Internațional de Salvare care s-a derulat în Guinea din 1990 până în 2007 și care a pus accentul pe formarea și certificarea regională a profesorilor. Titlurile de calificare obținute de profesori au fost recunoscute în Sierra Leone și Liberia la întoarcerea lor acolo, ceea ce a avut un impact pe termen lung asupra mijloacelor lor de trai, două treimi dintre aceștia fiind angajați ca profesori la repatriere, adesea în vechile lor școli.⁵¹

⁴⁸ www.hrw.org/news/2016/12/16/lost-years-secondary-education-children-emergencies.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Informațiile din această secțiune sunt preluate de la UNHCR, *Left behind*.

⁵¹ www.heart-resources.org/wp-content/uploads/2016/04/Topic-Guide-on-Education-for-Refugees-and-IDPs-in-low-and-Middle-Countries.pdf.

Alegerea curriculumului⁵²

95. Alegerea curriculumului este unul dintre factorii care influențează calitatea educației pentru refugiați. Potrivit UNHCR, tranziția de la abordarea tradițională a unui sistem educațional paralel bazat pe planul de învățământ al țării de origine la o abordare incluzivă și integratoare bazată pe curriculumul țării gazdă poate fi dificilă deoarece poate fi percepută ca o amenințare la adresa limbii, istoriei și identității copiilor și comunităților de refugiați. Trebuie să se ajungă la un consens cu autoritățile naționale și cu alți actori din domeniul educației cu privire la decizia de a trece la curriculumul țării gazdă, iar componentele tehnice cheie ale tranziției curriculare trebuie luate în considerare și abordate.

96. Un exemplu al celor mai bune practici în acest sens este sistemul de educație de masă pentru refugiați destinat copiilor și tinerilor refugiați sudanezi din 12 tabere de refugiați din estul Ciadului. Tensiunile din regiunea vecină Darfur din Sudan au creat sute de mii de refugiați sudanezi. În momentul în care taberele au fost înființate în 2002, s-a considerat că cea mai bună abordare este utilizarea curriculumului sudanez. Cu toate acestea, cu acest curriculum, profesorii refugiați nu au avut acces la formarea calificată a profesorilor, materialele au fost costisitoare și dificil de obținut, iar accesul la examene a fost problematic, ducând la multe probleme legate de protecție și financiare. În plus, nu a fost posibil ca școlile din tabere să aibă acces la finanțare pentru dezvoltare în scopuri educaționale sau să beneficieze de detașarea de profesori calificați, de formare sau de distribuirea de materiale de către Ministerul Educației din Ciad. Lipsa unui control al calității și a unei supravegheri adecvate a educației furnizate în tabere au avut ca rezultat un sistem paralel care oferea un învățământ de calitate îndoielnică, care era efectiv izolat de serviciile și resursele disponibile în Ciad. După punerea în aplicare a sistemului de educație integrată a refugiaților în 2014, UNHCR și partenerii săi au continuat să colaboreze cu comunitatea refugiaților pentru a gestiona așteptările și a se asigura că standardele de educație sunt respectate, iar tranziția curriculară a fost realizată cu succes, programele funcționând fără probleme. În ciuda creșterii continue și semnificative a populației de refugiați de vârstă școlară, ratele de înscriere au crescut, de fapt, de la 25% în 2006 la 55% în 2014. Acest lucru s-a datorat nu numai tranziției programei de învățământ, ci și altor inițiative instituite ca să reducă obstacolele cu care se confruntau copiii refugiați, precum formarea adecvată a profesorilor refugiați și certificarea rezultatelor studenților refugiați.⁵³ În aprilie 2017, Guvernul Ciadului a încheiat un acord⁵⁴ privind angajarea de profesori refugiați în regiunea vorbitoare de limbă arabă a Ciadului, ca profesori naționali. În plus, în aprilie 2018, guvernul a emis un decret oficial prin care înregistra 21 de școli din taberele de refugiați ca școli de stat.

97. Din 2011, guvernul din Burkina Faso a adoptat o abordare de compromis față de refugiații malieni prin aplicarea curriculumului național din Burkina Faso pentru elevii refugiați, dar și prin integrarea a ceea ce considera a fi elemente esențiale ale curriculumului malian și prin angajarea de profesori familiarizați cu limba și cultura din Mali. De asemenea au fost puse în aplicare programe de alfabetizare și de educație preșcolară legate de atelierele de lucru pentru femeile refugiate. Aceste acțiuni au permis o educație de calitate mai bună care ținea seama de nevoile și constrângerile specifice ale populației de refugiați malieni. În plus, acordurile de echivalență, precum și coerența lingvistică a curriculei din cadrul Comunității Economice a statelor din Africa de Vest facilitează astfel de aranjamente.

Formarea profesională

⁵² Informațiile din această secțiune sunt preluate în principal de la UNHCR, „Education brief 3”.

⁵³ UNESCO, „No More Excuses”.

⁵⁴ <https://data2.unhcr.org/ar/documents/download/56470> (disponibil numai în limba franceză).

98. Exemple de bune practici pot fi găsite în domeniul formării profesionale pentru refugiați. Proiectul pilot „competențe pentru viață” al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare predă competențe profesionale refugiaților și locuitorilor din Kakuma, Kenya, pentru a le permite acestora să muncească și să își câștige existența. Peste 580 de tineri au fost instruiți în prima fază a proiectului, care a fost lansat în 2013. Faza a doua a proiectului a început în vara anului 2016.

99. Programul de reformă în domeniul educației și al formării tehnice și profesionale al UNRWA, derulat în centrele sale de formare profesională din Gaza, Iordania, Liban, Republica Arabă Siriană și Cisiordania, vizează furnizarea de cunoștințe și competențe care să contribuie la creșterea productivității și la creșterea veniturilor personale ale tinerilor refugiați palestinieni, conducând astfel la o creștere generală a standardelor de viață și la economii mai puternice și mai competitive.⁵⁵ Programul se axează pe șase priorități: guvernarea, asigurarea calității, acces, durabilitate, metode de formare și orientare și plasare profesională, iar cursurile pun un accent mai mare pe dezvoltarea competențelor antreprenoriale, pentru a îmbunătăți capacitatea de inserție profesională a tinerilor refugiați din Palestina.⁵⁶

100. În Hay el Gharbé, Liban, centrul educațional Tahaddi, înființat în 2010 de organizația non-guvernamentală libaneză cu același nume, oferă învățământ preșcolar și primar în conformitate cu obiectivele curriculumului național standard, adaptat circumstanțelor sociale specifice ale elevilor săi. Din 2012, centrul a primit copii refugiați sirieni, care beneficiază de sprijin din partea logopezilor, a terapeuților de reabilitare și a psihologilor. În cadrul programului la scară mai largă al centrului Tahaddi, care acoperă nevoile socio-educative ale familiilor, inclusiv alfabetizarea și dezvoltarea competențelor profesionale pentru adulți, există un atelier de cusut pentru femei, care împart în mod egal banii obținuți din vânzarea produselor lor.⁵⁷

101. Inițiative precum cele menționate mai sus ar putea servi drept model pentru programele destinate altor situații de refugiați din întreaga lume.

Acorduri regionale/subregionale

102. La 14 decembrie 2017, cele opt țări din cadrul Autorității Interguvernamentale pentru Dezvoltare (IGAD), și anume Djibouti, Eritreea, Etiopia, Kenya, Somalia, Sudanul de Sud, Sudanul și Uganda, au semnat Declarația Djibouti privind educația refugiaților în statele membre ale IGAD.⁵⁸ Tema declarației a fost „Standardele regionale pentru educație de calitate și incluziune în sistemele naționale pentru copiii refugiați, în conformitate cu Cadrul global de acțiune pentru refugiați, Obiectivul 4 din Cadrul Obiectivelor de dezvoltare durabilă și Agenda 2063 a Uniunii Africane”. Prin adoptarea Declarației, statele membre ale IGAD au recunoscut rolul important pe care educația îl joacă în menținerea stabilității și în atingerea unei dezvoltări durabile.

103. În mod similar, în aprilie 2018, participanții la Conferința pan-africană la nivel înalt privind educația din 2018 au adoptat Declarația de la Nairobi și Apelul la acțiune în domeniul educației,⁵⁹ în care statele membre ale Uniunii Africane și alte părți

⁵⁵ www.unrwa.org/sites/default/files/201208024264.pdf.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Informațiile din acest paragraf au fost preluate de la www.eda.admin.ch/deza/en/home/themes-sdc/basic-education-vocational-training/formation-professionnelle-developper-de-nouvelles-competences-.html/content/dezaprojects/SDC/en/2012/7F08099/phase2?_oldPagePath=/content/deza/en/home/themen/grund_-_und_berufsbildung/formation-professionnelle-developper-de-nouvelles-competences-.html.

⁵⁸ Disponibil la <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20Refugee-20Education.pdf>.

⁵⁹ Disponibil la www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/FIELD/Nairobi/nairobideclarationenwebsite.pdf.

interesate au recunoscut importanța accesului la educație și formare de calitate pe continentul african. Semnatarii declarației s-au angajat să facă sistemele de învățământ din Africa mai receptive, mai flexibile și mai reziliente, prin includerea refugiaților și a persoanelor strămutate intern și prin creșterea investițiilor pentru educație în situații de urgență și de criză.

B. Soluții inovatoare

104. Una din dificultățile întâmpinate în educarea populației numeroase și diverse din taberele de refugiați folosind instrumentele tradiționale constă în abordarea barierelor lingvistice, a analfabetismului și a ratei ridicate de abandon școlar răspândite în toată tabăra. Absența infrastructurii necesare, a materialelor și a cadrelor didactice calificate face ca această sarcină să fie și mai dificilă. Acesta este locul în care tehnologia informației și comunicațiilor (TIC) poate juca un rol: utilizarea telefoanelor mobile, a cărților electronice, a calculatoarelor și a dispozitivelor portabile a permis tinerilor să obțină o educație de calitate într-un mediu sigur și securizat, participând la programe de eLearning care pot fi adaptate la nevoile fiecărui student în parte.⁶⁰

105. Utilizarea inovativă a TIC a făcut parte din Strategia pentru educație a UNHCR 2012-2016.⁶¹ Creșterea accesului la tehnologia informației și comunicării, prin, *inter alia*, utilizarea calculatoarelor, transmisiuni din sălile de clasă, cărți electronice și utilizarea telefoanelor mobile în scopuri educaționale, a fost o prioritate majoră a Strategiei, care a vizat, de asemenea, extinderea utilizării tehnologiei în educația refugiaților, atât în tabere, cât și în mediul urban, și pentru a le permite refugiaților să dezvolte competențe relevante pentru traiul în societatea actuală, din ce în ce mai tehnologizată.

106. În acest sens, o inițiativă inovatoare numită „Instant Network Schools” aduce conectivitatea și educația online în anumite școli din tabăra de refugiați. Prin intermediul acestei inițiative, școlile și centrele comunitare sunt echipate cu o „cutie digitală” care include o serie de tablete de calculator, baterii alimentate cu energie solară, o rețea prin satelit sau mobil și un ansamblu de conținut și materiale de învățare online. Profesorii primesc sprijin în domeniul TIC și formare continuă. De la proiectul-pilot inițial din Dadaab, Kenya, în 2014, programul a fost implementat în 31 de centre din Republica Democratică Congo, Kenya, Sudanul de Sud și Republica Unită a Tanzaniei.⁶²

107. În Republica Democratică Congo, Asociația Duchamps-Libertino a creat un program care permite copiilor, adolescenților, orfanilor și copiilor străzii din Tabăra Kokolo – în care 40 000 de persoane, inclusiv 28 000 de copii, trăiesc într-un context de violență și insecuritate – să își recâștige demnitatea și autonomia spirituală, și să obțină autonomia materială. Programul se bazează pe învățarea păcii prin autocunoaștere și prin suprimarea consecințelor emoționale. Copiii și adolescenții sunt inițiați în filozofie, iar obiectivul general este să se iubească pe sine, pe alte persoane și viața, pentru dezvoltarea bogăției individuale, colective, spirituale și materiale și pentru o pace durabilă. Programul a făcut ca aproximativ 700 de școli protestante din țară să abandoneze pedeapsa corporală și ca un număr de peste 15 milioane de tineri să pledeze pentru pace în țară, în loc să desfășoare proteste violente pe străzi, care le puneau viața în pericol.

⁶⁰ <http://ela-newsportal.com/education-in-refugee-camps/>.

⁶¹ Disponibil la www.unhcr.org/protection/operations/5149ba349/unhcr-education-strategy-2012-2016.html.

⁶² www.unhcr.org/news/stories/2017/3/58c283da4/innovation-transforms-education-refugee-students-africa.html.

108. În aşezarea Kyangwali a refugiaţilor din Uganda, Organizaţia Internaţională COBURWAS⁶³ a Tineretului pentru Transformarea Africii a lansat o iniţiativă pentru a ajuta fetele să încheie şcoala primară şi să intre în şcoala secundară. Realizând că de la vârsta de 10 ani fetele sunt cele mai expuse riscului abandonului şcolar şi căsătoriei timpurii, organizaţia a înfiinţat un cămin pentru aproximativ 50 de fete, cu scopul de a le oferi un mediu în care acestea să poată studia.⁶⁴

109. În vestul Ghanei, Proiectul pilot Fundaţiei Varkey *Teach to Reach Remote Classrooms (Predarea pentru clase la distanţă)*, testat recent în Tabăra de Refugiaţi Ampain din vestul Ghanei, este un program de învăţare la distanţă prin satelit, interactiv, în direct şi bidirecţional, pentru copiii care trăiesc într-o tabără de refugiaţi. Fiecare clasă din şcoală este echipată cu un proiector şi un computer durabil şi ieftin pentru a primi lecţii prin intermediul unei legături prin satelit alimentate cu energie solară. Din aprilie, fundaţia a organizat lecţii interactive la distanţă, susţinute de profesori calificaţi în studioul său din Accra, pentru a-i ajuta pe copiii din tabără să înveţe.⁶⁵

110. Potrivit Fundaţiei Varkey, obiectivul Proiectului este acela de a demonstra că acest concept funcţionează într-o situaţie de urgenţă pentru a creşte frecvenţa şcolară a copiilor şi pentru a crea oportunităţi pentru profesori şi membrii comunităţii care au un impact direct asupra învăţării elevilor.⁶⁶

111. La nivel global, este important să se reitereze activitatea Reţelei interinstituţionale pentru educaţie în situaţii de urgenţă în cadrul standardelor sale minime pentru educaţie, care vizează mobilizarea cunoştinţelor privind educaţia în condiţii de urgenţă şi elaborarea unor strategii inovatoare pentru profesionalizarea şi dezvoltarea capacităţilor în domeniu, într-un mod care să aibă un impact clar şi pozitiv la nivel de ţară.

VIII. Concluzii şi recomandări

A. Concluzii

112. **Cel mai adesea, situaţiile implicând refugiaţi durează decenii întregi. În 2016, doar 552 200 de refugiaţi s-au întors în ţările lor de origine şi doar 189 300 au fost relocaţi.**⁶⁷ Având în vedere acest lucru, educaţia refugiaţilor nu ar trebui să fie privită dintr-o perspectivă pe termen scurt; în schimb, ar trebui luate în considerare soluţii practice pe termen mediu şi lung care să permită dezvoltarea paşnică şi durabilă a ţărilor gazdă şi, mai mult, posibilitatea reconstruirii ţărilor afectate de conflicte cu populaţii repatriate educate şi calificate.

113. **Asigurarea unei educaţii neîntrerupte pentru copii, tineri şi adulţi pe tot parcursul vieţii lor de refugiaţi este un pas esenţial pentru dezvoltarea paşnică şi durabilă a regiunilor care i-au primit şi pentru prosperitatea viitoare a ţărilor lor de origine.**⁶⁸ În timpul crizelor, educaţia poate oferi copiilor abilităţi de supravieţuire care le pot salva viaţa şi îi poate proteja de violenţă, exploatare,

⁶³ În 2005, patru băieţi refugiaţi din Burundi, Congo, Rwanda şi Sudan au înfiinţat un grup (denumit COBURWAS ca o abreviere a acestor ţări) care dorea să ajute copiii ce trăiau în tabăra Kyangwali să meargă la şcoală.

⁶⁴ www.reuters.com/article/us-africa-refugees-education-girls/african-refugees-help-girls-learn-to-avoid-abuse-early-marriage-idUSKBN1F011R.

⁶⁵ www.cio.com/article/3202694/education/how-technology-is-helping-education-reach-refugee-children.html.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ UNHCR, *Left behind*.

⁶⁸ UNHCR, *Left behind*.

activitate infracțională și boală. Pe termen lung, educația poate rupe ciclul conflictului, poate promova pacea și reconcilierea, poate învăța toleranța și rezolvarea conflictelor și poate contribui la construirea unui viitor mai bun pentru copii și tineri.⁶⁹

114. Educația trebuie să fie parte integrantă din răspunsul de urgență la o criză a refugiaților.⁷⁰ Asigurarea unei educații de bază incluzive și de calitate pentru refugiați este o responsabilitate clară a statelor, în temeiul tratatelor internaționale. Acest angajament a fost reînnoit în temeiul Obiectivului 4 din cadrul Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă și al Cadrului de acțiune pentru educație 2030, precum și în cadrul Declarației de la New York pentru refugiați și migranți din 2016. Cea mai sustenabilă modalitate de a face acest lucru este de a se asigura că refugiații sunt sistematic incluși în planurile naționale de dezvoltare, planurile de educație și în sistemele bugetare și de monitorizare.

115. De asemenea, trebuie subliniat faptul că țările în curs de dezvoltare sunt cele mai afectate de criza globală a refugiaților, care fugind de conflictele și crizele din țările lor de origine, ajung adesea în locuri în care resursele sunt deja limitate.

116. Având în vedere cele de mai sus, Raportoarea specială ar dori să propună recomandările de mai jos ca bază de referință pentru a sprijini statele și alte părți interesate în eforturile lor de a asigura o educație incluzivă de calitate pentru refugiați, în conformitate cu Obiectivul 4.

B. Recomandări

Legislația și strategiile naționale

117. Statele trebuie să includă potențialele deplasări de masă ale refugiaților în planurile și strategiile naționale și ar trebui să se asigure că drepturile persoanelor strămutate forțat sunt consacrate în legislația și în politicile naționale. În special, copiii refugiați, tinerii și adulții trebuie să fie incluși în sistemele naționale de învățământ, în planurile și bugetele multianuale din sectorului educației și în cadrele de monitorizare.

118. Este esențial ca refugiații să fie implicați în procesele de planificare, alegere, bugetare, evaluare și valorificare a propriei educații.

119. Formele flexibile de educație, cum ar fi învățământul accelerat, educația non-formală/educația alternativă, programele de recuperare a pierderilor școlare, pasarela și cursurile intensive de limbă dacă este cazul, ar trebui integrate în planurile de învățământ pentru a răspunde nevoilor specifice ale elevilor refugiați. Acest lucru va ușura eforturile acestora de a recupera anii de școlarizare pierduți sau de a dobândi competențele și cunoștințele necesare pentru a se adapta la sistemul educațional de masă al țării gazdă.

⁶⁹ www.ineesite.org/en/advocacy.

⁷⁰ UNHCR, *Left behind*.

Alegerea curriculumului

120. Educația refugiaților trebuie inclusă în programa națională de învățământ a țărilor gazdă. Investiția în sistemele școlare locale pentru a sprijini incluziunea refugiaților are dublul beneficiu de a oferi copiilor și tinerilor refugiați acces durabil la educație și învățământ acreditat, îmbunătățind totodată mediul de învățare și întărind calitatea educației pentru copiii din comunitatea gazdă. Studenții refugiați ar putea avea nevoie de sprijin pentru a se adapta la programa de învățământ locală, inclusiv de cursuri de limbă, unde este necesar. În plus, fiecare situație a refugiaților ar trebui evaluată în mod adecvat, acordând atenția cuvenită nevoilor și preocupărilor specifice ale populației refugiate în cauză, pentru a integra, dacă este cazul și cu sprijinul comunității refugiaților, aspecte ale curriculumului din țara de origine în programele de educație pentru refugiați.

Utilizarea TIC în educația refugiaților

121. Ar trebui examinată în continuare posibilitatea folosirii internetului și a TIC pentru a recupera decalajele în ceea ce privește accesul la educație, utilizând studii de caz actuale pentru a evalua avantajele și posibilele provocări specifice fiecărei situații.

Soluționarea obstacolelor din calea educației refugiaților

122. Statele ar trebui să ia măsurile necesare pentru a se asigura că familiile de refugiați sunt integrate în mod corespunzător în comunitate, inclusiv prin acordarea de permise de muncă pentru a permite familiilor de refugiați să depășească sărăcia.

123. Statele sunt îndemnate să demonstreze o flexibilitate rezonabilă în ceea ce privește aplicarea cerințelor administrative de la caz la caz, pentru a ține seama de realitățile de la fața locului atunci când este vorba de obținerea de către populațiile de refugiați a documentelor necesare, cum ar fi diplomele școlare, care ar putea să rămână în țările lor de origine.

124. Ar trebui acordată o atenție specială asigurării accesului fetelor refugiate la școală la toate nivelurile, încât acestea să nu fie împiedicate să frecventeze școala. Aceasta poate include elaborarea, în colaborare cu societatea civilă și cu alte părți interesate, după caz, a unor programe și proiecte speciale pentru a elimina obstacolele din calea educației fetițelor refugiate.

125. În măsura posibilului, planurile de învățământ și instituțiile educaționale ar trebui să anticipeze și să soluționeze diferențele culturale și lingvistice dintre elevii proveniți din populațiile de refugiați de pe teritoriul statului, inclusiv prin elaborarea de programe de asistență lingvistică pentru refugiați, în special pentru cei care au nevoie de o astfel de asistență pentru a se integra în sistemul educațional.

Sprijin financiar

126. Donatorii, agențiile de ajutor umanitar și organizațiile internaționale trebuie să planifice și să finanțeze în mod adecvat includerea refugiaților în învățământ într-un mod care să țină seama pe deplin de dreptul lor la educație.

127. Ar trebui depuse eforturi pentru a asigura surse stabile și consecvente de sprijin financiar pentru educația refugiaților. În acest sens, ar putea fi avute în vedere surse suplimentare și, eventual, atipice de donatori, cum ar fi mobilizarea

comunității, fundațiile și cluburile, pentru a compensa inevitabila deviere a resurselor către situații mai vizibile de criză a refugiaților.

Colectarea datelor

128. În scopul integrării refugiaților în planurile naționale, procesele de colectare a datelor legate de refugiați ar trebui să includă date defalcate în funcție de sex și aspecte de sprijin psihologic, pentru a lua decizii în cunoștință de cauză în vederea elaborării unor programe de intervenție adecvate pentru refugiați. În plus, colectarea datelor ar trebui să integreze o dimensiune incluzivă pentru a răspunde acelor populații de refugiați cu nevoi specifice, cum ar fi persoanele cu dizabilități.

129. Statele ar trebui să se asigure că copiii și tinerii refugiați sunt incluși în sistemele naționale de învățământ. Aceasta include garantarea faptului că școlile locale permit copiilor de vârstele corespunzătoare să se înscrie direct în școlile naționale și prin oferirea de sprijin lingvistic, dacă este necesar. Ar trebui identificate nevoile școlilor naționale în ceea ce privește capacitatea de primire a populațiilor de refugiați, inclusiv infrastructura școlară, echipamentul, sprijinul lingvistic, formarea profesorilor și siguranța.

Cadrele didactice

130. Statele ar trebui să ia măsurile necesare pentru a se asigura că este disponibil un număr suficient de cadre didactice instruite și motivate. În această privință, profesorii ar trebui să beneficieze de o formare profesională adecvată pentru a le permite să dobândească cunoștințele și competențele necesare pentru a răspunde în mod eficient nevoilor complexe ale cursanților aflați în situații de criză. Pentru a atrage cadrele didactice calificate, ar trebui instituite suficiente stimulente, în special salarii corespunzătoare și sprijin psihologic, dacă este cazul.

131. De asemenea, ar trebui luate măsurile adecvate pentru a sprijini sănătatea mintală și bunăstarea cadrelor didactice aflate în contexte de criză, astfel încât acestea, la rândul lor, să își poată sprijini mai bine studenții.

Educația păcii

132. Persoanele care învață și fac parte din rândul populațiilor de refugiați suferă de cicatrici emoționale prea des ignorate sau abordate doar în mod superficial în cadrul programele educaționale. Aceste cicatrici le împiedică să se vindece în mod individual de traumele suferite și să își construiască viitorul cu solidaritate, încredere și seninătate, oriunde s-ar afla. Prin urmare, este esențial ca statele să ia măsuri adecvate pentru a integra în nucleul pedagogic o dimensiune psihosocială, precum și valori precum pacea, spiritualitatea, încrederea în sine, toleranța și incluziunea. Trebuie puse în aplicare măsuri specifice care să ia în considerare o viziune globală a educației – inclusiv procedurile administrative, sănătatea, mediul, securitatea și oportunitățile de muncă – în contextul dezvoltării durabile.

133. De asemenea, este imperativ ca statele să dezvolte mecanisme de prevenire a conflictelor și de avertizare timpurie, precum și de gestionare a conflictelor.